

Zakaj spreminjati režim cepljenja psov proti steklini

Ob predlaganih spremembah Pravilnika o ukrepih za ugotavljanje, preprečevanje širjenja in zatiranja stekline, ki so najprej skrivoma, daleč od veterinarske stroke, v zadnjih dneh pa tudi javno, prikukale na dan, je treba razjasniti nekaj okoliščin. Kot je bilo v javnosti že večkrat povedano, je steklina neozdravljiva bolezen, ki vodi v smrt okužene živali, lahko tudi v smrt človeka, če le-ta ni pravočasno zdravljen. Ne Slovenija ne nekatere sosednje države ali države Balkana niso proste bolezni, zato je pritisk virusa na ogrožene populacije znaten. Vsakoletno sistematično cepljenje psov proti steklini je bilo na področju Slovenije vpeljano leta 1947, že leta 1950 pa beležimo zadnjo okužbo pri človeku. Cepljenje najbolj ogrožene populacije domačih živali, psov, je takrat očitno dalo dober rezultat.

Pojavnost stekline, predvsem med lisicami, je po osamosvojitvi nihala, če smo imeli leta 1995 še 1089 pozitivnih lisic, se je do leta 1999, po učinkovitem vsakoletnem polaganju vab, število okuženih zmanjšalo na 6. Ponoven porast sledi okoli leta 2000, predvsem zaradi neugodne epizootiološke situacije na Hrvaškem. Še leta 2007 je Hrvaška prijavila 982 primerov stekline pri divjih in 79 primerov pri domačih živalih, leta 2012 še vedno 166. Situacija tudi v Sloveniji ni rožnata, kar kažejo podatki iz leta 2008; 51 okuženih lisic, 2 jazbeca, 1 necepljen pes in konj. V zadnjih treh letih še vedno beležimo 14 primerov stekline gozdnih in en primer pri domačih živalih. Da teh primerov med domačimi psi ni več, gre zahvala učinkovitemu sistemu cepljenja. Verjetno ni potrebno posebej poudarjati, da je pes človeku najbližja žival.

Po podatkih portala Rabies Bulletin je v Evropski uniji v zadnjih petih letih za steklino zbolelo 5 ljudi, v širšem evropskem prostoru, vključno z Rusko federacijo, pa 59.

Režimi cepljenja proti steklini v sosednjih državah se razlikuje glede na stopnjo ogroženosti države. V Italiji je cepljenje psov obvezno na ogroženih območjih, v BiH, Hrvaški, Madžarski, Sloveniji in Srbiji je cepljenje obvezno vsako leto. Avstrija preventivno cepi lisice s polaganjem vab ob svoji južni meji.

Predlog sprememb pravilnika, še posebej v delu, ki opredeljuje režim cepljenja psov, po našem vedenju ni nastal na osnovi strokovnih in znanstvenih argumentov. V zadnjih letih nismo zasledili nobene študije, ki bi govorila v prid spremembam frekvence cepljenj. Še več, po podatkih objavljenih v poročilu Nacionalnega veterinarskega inštituta septembra 2011, kar 19,8 odstotka cepljenih psov po 12 mesecih na razvije zadostnega nivoja (titra) protiteles. Kar 42,9 odstotkov psov je imelo razmeroma nizek titer protiteles, ki bi brez revakcinacije že v 6–10 mesecih padel pod mejo, ki omogoča zaščito živali.

Po ocenah veterinarskih ambulant, zavetišč in glede na podatke o prodaji pasje hrane, v Sloveniji domuje več kot 250.000 psov. V centralnem registru psov je registriranih okoli 220.000 živali, v letu 2012 jih je bilo cepljeno okoli 156.000. Po priporočilih OIE (Svetovna organizacija za zdravje živali) je v primeru stekline populacija zaščiten, če je precepljenost več kot 70 odstotkov. Pri nas je že ob obstoječem režimu cepljenja precepljenost uradno na meji vzdržnega 70,9 odstotkov. Ob upoštevanju, da približno 20 odstotkov cepljenih živali letno ne razvije zadostnega nivoja protiteles, je precepljenost komaj 56, 7 odstotka. Pri tem ne upoštevamo več kot 30.000 neregistriranih psov, ki za uradno oblast (Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin, UJVHVR) seveda ne obstajajo.

Jasno želimo povedati, da je obstoječi sistem cepljenja psov proti steklini dober ter ob doslednem nadzoru izvajanja omogoča zadostno precepljenost živali in s tem primerno zaščito ljudi. S spremembami pravilnika se veterinarska stroka ne strinja. Ne zato, ker bi bil nov režim cepljenja strokovno nevzdržen, temveč zato ker predstavlja tveganje, da bo cepljenih vse manj živali, še posebej, ker je že zdaj jasno, da uveljavljanja predlaganih sprememb oblast ob kadrovske podhranjenosti UJVHVR ni sposobna nadzirati. Ob vsesplošni evforiji, generirani s strani »zainteresirane« javnosti, češ da bomo pse od zdaj cepili na tri leta, želimo opozoriti, da je običajna dejavnost cepljenja proti steklini zastala. Ocenjujemo, da bo že pred morebitno uveljavitvijo novega pravilnika letos cepljenih bistveno manj psov kot lani, saj podatki kažejo, da v prvih osmih mesecih nismo presegle številke 122.700.

Kolateralna škoda takšne spremembe pravilnika je tudi večja izpostavljenost psov zajedavskim boleznim. Ne glede na osveščenost lastnikov psov o nujnosti redne dehelmintizacije (odprave zajedavcev), je žal resnica takšna, da velika večina psov pride v stik s protizajedavskimi zdravili le enkrat letno ob cepljenju. Nov režim cepljenja bo to prakso prekinil. Za primer naj navedemo pojavnost vmesne stopnje (ehinokok) pasje trakulje *Echinococcus granulosus* pri ljudeh. V Sloveniji obolevnost pri ljudeh po letu 2007 zopet narašča in je nad evropskim povprečjem. Z zmanjšanim obsegom dehelmintizacije psov je večja pojavnost pri ljudeh še verjetnejša.

Z dobrimi ukrepi, kot so na primer cepljenja v medicini in veterini, je pač tako, da so velikokrat žrtve svoje uspešnosti in po letih ali desetletjih uporabe postanejo za nekatere »nepotrebni, škodljivi ali predragi«. Na to nas je lepo opomnil bacil antraksa, ki je tudi v nekaterih veterinarskih krogih veljal za »arhaično« bolezen, nato pa z vso silo izbruhnil leta 2008.

Zainteresirana javnost v Sloveniji seveda ima pravico vedeti in do neke mere celo vplivati na spremembe v zakonodaji. Problem nastane, ko začne politika poslušati le eno javnost, odvisno od števila potencialnih volilnih glasov, na stroko pa pozabi. Ko pa se stroka drzne oglasiti, jo obtožijo parcialnih interesov. Na tak način država enostavno ne more normalno funkcionirati. Veterinarjem, tako kot tudi strokovnjakom na drugih področjih naše družbe, velikokrat ne preostane drugega, kot da na tveganost takšnih početij opozarjamo in ko gre kaj narobe tudi zahtevamo odgovornost z imenom in priimkom. •

doc. dr. Ožbalt Podpečan, dr. vet. med., predsednik strokovne komisije Veterinarske zbornice Slovenije